

فلسفه شهادت به ولایت
امیرالمؤمنین علیه السلام در اذان

دکتر محمد اسدی گرمارودی

دکتر امید آهنچی

هیئت علمی دانشگاه صنعتی شریف

سرشناسه : اسدی گرمارودی، محمد، ۱۳۳۹-

شهادت ثالثه: فلسفه شهادت به ولایت امیرالمومنین علیه السلام

عنوان و نام پدیدآور : در اذان / نویسندگان محمداسدی گرمارودی، امید آهنگچی؛

تحقیق و ویرایش لیدا حاجی بابا.

مشخصات نشر : تهران: کتاب او، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری : ۱۴۴ ص: ۱۴/۵×۱۱/۵ س.م.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۳۲۷-۰۰۵

وضعیت فهرست نویسی : فیا

یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۴۰ - ۱۴۳.

یادداشت : نمایه.

عنوان دیگر : فلسفه شهادت به ولایت امیرالمومنین علیه السلام در اذان.

موضوع : اذان و اقامه -- شهادت ثالثه

موضوع : *Shahadat thalettha -- Adhan

موضوع : ولایت

موضوع : *Sainthood

شناسه افزوده : آهنگچی، امید، ۱۳۵۴ -

رده ی کنگره : ۹۱۳۹۶ش۵الف/۹/۱۸۳BP

رده ی بنیاد ملی : ۲۹۷/۲۵۳

شماره کاتالوگ ملی : ۲۸۷۴۶۶۴

شهادت ثالثه: فلسفه شهادت به ولایت امیرالمومنین علیه السلام در اذان

نویسندگان: دکتر محمداسدی گرمارودی / کتاب او - آهنگچی

تحقیق و ویرایش: لیدا حاجی بابا

تنظیم: مهدی باقری

ناشر: کتاب او

نوبت چاپ: اول / پاییز ۱۳۹۶

شمارگان: ۵۰۰۰ جلد

قیمت: ۸۶۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۳۲۷-۰۰۵

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

تلفن مرکز پخش: ۰۲۱-۲۲۸۵۴۷۴۴ / ۰۲۱-۲۲۸۵۴۷۴۴

فهرست

۱۱.....	مقدمه
	فصل اول: بدعت
۱۹.....	بدعت در دین
۱۹.....	۱- تعریف اجمالی بدعت
۲۰.....	۲- تعریف تفصیلی بدعت
۲۰.....	الف) جزء کمال و جزء ماهیت
۲۱.....	ب) جزء کمال، جزء ماهیت و ارتباط آنها با بدعت
۲۳.....	نمونه‌های تاریخی بدعت در اسلام
۲۴.....	۱- نماز تراویح
۲۴.....	تراویح در لغت و اصطلاح فقها
۲۵.....	نمازهای مستحبی در شب‌های ماه رمضان؛ سنتی مؤکد
۲۹.....	نماز تراویح از منظر شیعیان
۳۲.....	نماز تراویح از منظر اهل سنت

- جماعت خواندن نماز تراویح در گفتار عمر..... ۳۳
- ۲- حذف «حَتَّى عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ» از اذان..... ۳۶

فصل دوم: جایگاه شهادت ثالثه در اذان

- استحباب شهادت ثالثه و دلایل آن..... ۴۷
- الف) تعظیم شعائر الهی در قرآن و روایات..... ۴۸
- ب) بیشه قرآنی «عَلَى وَلَى اللَّهُ»..... ۴۹
- ج) شعار الهی شهادت به ولایت امیرالمؤمنین (علیه السلام)..... ۵۹
- دلایل ورود شهادت ثالثه به اذان..... ۶۳
- الف) جواز تکرار شعار در اذان از دیدگاه اهل سنت..... ۶۴
- ب) شرایط خاص تاریخی در استغفار حقایق..... ۶۶
- ج) اشارات رمزگونه معصومین (علیهم السلام) به شهادت ثالثه..... ۷۱
- بررسی شبهات وارد در این زمینه..... ۷۳
- الف) رواج شهادت ثالثه از عهد صدریه..... ۷۴
- شواهد تاریخی بر رواج شهادت ثالثه، قبل از عهد صفویه..... ۷۴
- پیامبر (صلی الله علیه و آله) و تأکید بر شهادت ثالثه..... ۷۶
- ب) اضافه شدن پی در پی شعارهای دینی به اذان..... ۷۷

فصل سوم: فقه و شهادت ثالثه

- شهادت ثالثه از منظر فقه..... ۸۳

۸۳.....	شهادت ثالثه و عدم نیاز به نص صریح
۸۸.....	اجتهاد در مقابل نص یا براساس آن ؟
۹۰.....	اجتهاد در نگاه اخباریون و اصولیون
۹۱.....	کلام صاحب جواهر و ادعای جزئیت شهادت ثالثه
۹۳.....	بررسی دو قاعده مهم فقهی

فصل چهارم: پاسخ به شبهه برآمده از بیان شیخ صدوق

۱۰۱.....	اجتهاد و احمال
۱۰۲.....	متن روایت و بیان شیخ صدوق
۱۰۵.....	تحلیل روایت و بیان شیخ صدوق
۱۰۸.....	نزاع میان متکلمین و محدثین
۱۱۱.....	رد برخی از اجتهادات شیخ صدوق توسط بزرگان
۱۱۳.....	اشکالات وارد بر اجتهاد شیخ صدوق
۱۱۶.....	مخالفت قشریون با اهل اندیشه در دوران شیخ صدوق
۱۲۹.....	جمع بندی نهایی

فهرست ها

۱۳۷.....	فهرست آیات
۱۳۸.....	فهرست روایات
۱۴۰.....	فهرست منابع

مقدمه

مخالفان و مخالفان مکتب تشیع از دیرباز تا کنون، همواره سعی نموده‌اند تا با کم‌رنگ نشان دادن این‌های واقعی اسلام و مخفی نگه داشتن حقیقت ولایت، به عنوان مهم‌ترین مکمل رسالت پیامبر ﷺ، ریشه و اساس تفکر شیعی را زیر سؤال ببرند.

در این میان، ذکر شهادت ثلثه که همان شهادت به ولایت امیرالمؤمنین (علیه السلام) در اذان و اقامه می‌باشد، از حساسیت خاصی برخوردار بوده است؛ تا جایی که مخالفان مکتب تشیع و حتی برخی از خود شیعیان، بر اساس یک برداشت سطحی، اشکالی را مطرح زوده‌اند که طی آن، ذکر شهادت ثلثه را بدعت در اذان می‌دانند.

آنان این شبهه را مطرح می‌کنند که عبارت «أَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا وَلِيُّ اللَّهِ» در اذان پیامبر ﷺ نبوده و شیعه، آن را به اذان اضافه کرده است که این امر نوعی بدعت به شمار می‌رود و در نتیجه حرام و ناپسند خواهد بود. این مطلب زمانی اهمیت بیشتری می‌یابد که آنان در گفته‌های خود به روایتی

از شیخ صدوق، عالم برجسته شیعه، در کتاب مشهور «من لایحضره الفقیه» نیز استناد می‌نمایند.

نوشتار حاضر در مقام پاسخ به این شبهه برآمده است و بنا دارد تا بر اساس قرآن کریم، روایات، شواهد تاریخی و قواعد فقهی، اثبات نماید که: **اولاً:** علما و فقهای شیعه شهادت ثالثه را جزئی از اذان نمی‌دانند؛ بلکه آن را امری مستحب به شمار می‌آورند و بر مبنای دلایل عقلی و نقلی بیان می‌دارند که این امر نه تنها بدعت نیست؛ بلکه از ارزنده‌ترین مصادیق حفظ سرائر الهی نیز به شمار می‌رود.

ثانیاً: در شرایطی که دشمنان سعی در زیر پا نهادن حقایق دینی و بی‌ارزش نشان دادن عقیده امیرالمؤمنین علیه السلام دارند، شهادت ثالثه به عنوان زنده نگه‌دارنده‌ی شارحین و مداری در اذان، از جایگاهی بسیار مهم و بی‌بدیل برخوردار می‌باشد؛ چنانچه اذان، عالی‌ترین شکل اعلان شعار در اسلام است.

ثالثاً: با توجه به اهمیت عقیده و اصولی بودن آن، لازم است که برای پایه‌ریزی عقیده‌ای محکم و سالم، هم به جنبه تعلیمی عقیده توجه نمود و هم جنبه تذکری آن را در نظر گرفت. همان‌گونه که انبیا علیهم السلام نیز، علاوه بر تعلیم، وظیفه تذکار را هم بر عهده دارند. به عنوان مثال خداوند در آیه ۱۶۴ از سوره مبارکه آل عمران درباره وظیفه علم‌آموزی پیامبران علیهم السلام چنین می‌فرماید:

﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾

خداوند بر مؤمنان منت نهاد (نعمت بزرگی بخشید) هنگامی که در میان آن‌ها، پیامبری از خودشان برانگیخت که آیات او را بر آن‌ها بخواند و آن‌ها را پاک کند و کتاب و حکمت بیاموزد؛ هر چند پیش از آن در کمراهی آشکاری بودند.

از سویی دیگر، خداوند در آیاتی چون آیه ۲۱ از سوره مبارکه غاشیه، بیان می‌دارد که پیامبران الهی بنا به تذكّار و یادآوری را نیز بر عهده دارند. در این آیه خطاب به پیامبر اسلام ﷺ چنین آمده است:

﴿فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ﴾

پس تذکره که توفیق تذکر دهی!

بنابراین ما با بیان شهادت ثالثه در اذان، جنبه شجاری این عبارت را زنده نگه می‌داریم و مذكر حقیقت ولایت علوی می‌گردیم و از سویی دیگر، با بحث و توجه به مبانی عقلی و نقلی، ذیل جواز بیان این عبارت در اذان، جنبه تعلیمی آن را نیز مورد توجه قرار داده‌ایم.

رابعاً: باید متذکر شد که اهمیت پرداختن به بحث شهادت ثالثه و تألیف این کتاب را می‌توان از دو منظر بررسی نمود؛ وجه نخست، همان پاسخ به شبهات وارد بر این مطلب و روشن نمودن اهمیت بیان این ذکر

در اذان است و وجه دوم که آن هم از اهمیت بالایی برخوردار می باشد، دست یابی به روشی کلی برای حل مسائلی از این دست است. توجه داریم که ذیل بحث شهادت ثالثه، بزرگانی از عالم تشیع، همچون شیخ صدوق نیز اشکالاتی را مطرح نموده اند. در این کتاب تلاش ما بر این است تا نشان دهیم شیعه، پس از یافتن شواهد عقلی و نقلی کافی برای یا قبول مطلبی، تنها به صرف شخص یا اشخاصی که موافق یا مخالف آن مطالب اند، دست از حقیقت نمی شوید و حتی اگر این شخص، عالم گران قدری همچون شیخ صدوق نیز باشد، علمای شیعه به راحتی و بدون هیچ گونه تصدیق و بیس داورى متذکر حقیقت مطلب می گردند.

در این میان، باید دقت داشت که افراط و تفریط، مخل و بازدارنده کشف حقیقت خواهد بود. افراد در جنبه عقلی، بدون توجه به جهات نقلی آن، شیوه اعتزال را در تاریخ اسلام رقم زده و مشکلات بسیاری را ایجاد کرده است؛ تا جایی که پیروان مکتب معتزله، امروزه گمان می برند که عقل می تواند جای وحی را هم بگیرد و ما را از این نیاز سازد. پاسخ به این باور اشتباه، مفضلاً در جای خود داده شده است. از مویی دیگر، تفریط، سبب ساز قشری گری خواهد شد و باعث می گردد انسان کارایی عقل را نادیده بگیرد و نقش آن را در مباحث اعتقادی، انکار نماید. اشعری گری در میان اهل سنت و اخباری گری در بین شیعیان، این جمود دینی را رقم زده است. ایشان دخالت عقل در شناخت اصل دین و فهم بهتر احکام الهی را کنار نهادند و بیان داشتند که عقل در بالاترین حد از

کارایی خود، تنها می‌تواند به عنوان یک مفتاح و کلید برای ورود به دین عمل کند. آن‌ها نقش مصباح بودن و روشننگری عقل را نمی‌پذیرند. در نتیجه با نگاهی سطحی و قشری به ظواهر احادیث، عدم توجه دقیق به درایت لازم در روایات و حتی گاهی بدون دقت در اسناد برخی از روایات، مطالبی را مطرح کرده‌اند که باعث بروز مشکلات معرفتی چندانی گردیده است.

در صورتی که لازم است تمامی باورهای دینی با ادله محکم عقلی و نقلی مطرح گردد تا شبهات دوستان مخلص که صادقانه برای رفع ابهام خویش به بیابان سؤال می‌پردازند و نیز دشمنان مغرضی که آگاهانه به شبهه‌پراکنی و اشکال‌تراشی مشغول‌اند، پاسخ داده شود تا مستمسکی در دست بهانه‌جویان قرار نگیرد و عاباد دوستان مخلص نیز متزلزل نگردد؛ بدین جهت این نوشتار، عمده‌دار پاسخ به مسئله‌ی شهادت ثالثه می‌باشد تا گامی هرچند کوچک در تأمین مفاید مستحکم شیعی برداشته باشیم.

در پایان لازم است از همت و زحمات بی‌دریغ صدیق گرامی جناب آقای مهدی باقری تقدیر نماییم که اگر جدیت ایشان نبود، این نوشتار آماده نمی‌شد و همچنین از تلاش‌های صادقانه سرکار خانم مهندس لیدا حاجی‌بابا که همواره در مسیر تبیین حقایق شیعی گام برمی‌دارند، نهایت تشکر را داریم و امیدواریم که خداوند در این برهه از زمان که حقیقت به صور مختلف مورد هجوم قرار گرفته است، همگان را در شناخت

۱۶ / شهادت ثالثه

حقیقت، عمل و دفاع از آن یاری نماید.

محمد اسدی گرمارودی

امید آهنچی

پنجم جمادی الاولی ۱۴۳۸

مطابق با ولادت حضرت زینب علیها السلام

۱۵ بهمن ۱۳۹۵

www.ketab.ir